

Nr 73

Av fröken **Karlsson m. fl.**, om översyn av gällande bestämmelser angående statsbidrag till folktandvård.

De nu gällande statsbidragsbestämmelserna angående statsbidrag till folktandvård återfinnas i kungl. kungörelsen den 22 september 1950 (SFS nr 605), huvudsakligen i paragraferna 16 och 22. Beträffande *statsbidrag till landsting* stadgas i 16:e paragrafen att "1. Statsbidrag utgår till utrustning av varje distriktstandpoliklinik, som ingår i folktandvårdsplanen, med tretusen kronor, och, om mer än en tandläkare skall vara där anställd, med ettusentrehundra kronor för varje ytterligare sådan tandläkare, samt, beträffande de i folktandvårdsplanen upptagna annexandpolikliniker och ambulatoriska tandpolikliniker, med ettusen kronor för envar sådan poliklinik. 2. För varje barn, som enligt 15 § 1 och 2 mom. inom visst landstingsområde erhåller systematisk behandling mot fastställd årsavgift, utgår, där den årliga behandlingen avslutats, driftbidraget till landstinget med sexton kronor om året till och med det kalenderår, under vilket barnet fyller femton år".

I 22 § stadgas beträffande statsbidrag till folktandvård i stad utanför landsting: "För varje barn, som enligt 15 § 1 och 2 mom. erhåller systematisk behandling mot fastställd årsavgift inom stad, som ej deltagar i landsting, utgår, där den årliga behandlingen avslutats, driftbidrag till staden med åtta kronor om året till och med det kalenderår, under vilket barnet fyller femton år.

Som villkor härför skall gälla, att tandvård inom staden meddelas i enahanda omfattning och på motsvarande villkor, som stadgats beträffande landstingsområdena, samt att stadens tandvård är anordnad på sätt, som av medicinalstyrelsen godkännes."

Stad utom landsting erhåller sålunda icke någon form av utrustningsbidrag och endast hälften av det driftbidrag, som utgår till landsting.

Folktandvårdsförfattningarna 1950 grunda sig i huvudsak på det betänkande angående folktandvårdens organisation m. m., som 1948 avgavs av 1946 års folktandvårdssakkunniga. När det gäller statsbidraget till de icke landstingsanslutna städerna, avviker emellertid lagen väsentligt från sakkunnigförslaget. På sid. 105 i betänkandet läses följande: "1937 års sakkunniga framhöllo, att städer, som icke deltaga i landsting, ej borde inordnas i den egentliga distriktstandvården utan tillåtas att på egen hand

ordna sin folktandvårdsfråga. Med hänsyn till förhållandena i dessa städer skulle det möta vanskligheter att där tillämpa de regler för tandvårdens organisation, vilka utformats med tanke på landstingsområdena. Statsbidraget borde därför icke bindas vid alltför detaljerade bestämmelser beträffande organisatoriska detaljer. Att så icke skulle ske ansågs bliva till förmån för städerna själva. Bland annat med hänsyn härtill föreslogs statsbidraget till städer utom landsting att utgå med visst belopp per behandlat barn, innebärande ett väsentligt lägre bidrag än vad som förutsattes komma landstingen till del.

I den mån i berörda städer folktandvård anordnats har emellertid densamma utformats efter huvudsakligen samma linjer som beträffande landstingen. Medicinalstyrelsen har sålunda vid fastställande av planer för folktandvården i Gävle, Hälsingborg, Malmö och Göteborg föreskrivit att vad i 4—7 samt 14 §§ i kungörelsen om statsbidrag till folktandvård stadgas skulle äga tillämpning.

I underdånigt utlåtande den 25 maj 1944 i anledning av en framställning från Sveriges tandläkarförbund om sådan ändring av 15 § i kungörelsen att därav tydligare än f. n. måtte framgå rätt för städer utom landsting att på egen hand ordna sin folktandvård, särskilt beträffande tandläkarnas tjänstgöringstider, har medicinalstyrelsen ifrågasatt, att eventuellt reglerna rörande anordnande av folktandvården i städer utom landsting skulle göras till föremål för förnyad prövning i samband med en blivande översyn av folktandvårdsförfattningarna.

De sakkunniga hava icke funnit erforderligt föreslå några särbestämmelser för folktandvården inom berörda städer. Tandvården bör här tillgodoses efter samma linjer som beträffande landstingsområdena. Anledning saknas att i statsbidragshänseende giva dessa städer en sämre ställning. Statsbidrag föreslås därför skola utgå efter gemensamma grunder till folktandvårdens samtliga huvudmän. Därest såsom föreslagits åt medicinalstyrelsen inrymmes befogenhet att i särskilda fall medgiva undantag från eljest gällande regler såväl om tjänstgöringsförhållanden som beträffande fördelningen av behandlingstid mellan vuxentandvård och övrig tandvård, bör det bliva möjligt att tillgodose berättigade önskemål från städer utanför landsting i förevarande hänseenden."

Kungl. Maj:t hade i propositionen föreslagit, att *driftbidraget* till landsting skulle utgå med 9 kronor per behandlat barn och till *städer utanför landsting såsom förut med 4 kronor*.

I första kammaren framlade bl. a. herr Sjö Dahl i Göteborg en motion med yrkande, att bidragen till städer utanför landsting skulle utgå efter samma grunder som bidragen till landsting.

Statsutskottets förslag innebar i förhållande till Kungl. Maj:ts bl. a. den

ändringen, att statsbidraget skulle höjas för landstingen till 16 kronor och för städer utanför landsting till 8 kronor per behandlat barn.

Vid frågans avgörande i riksdagen yttrade den förutnämnde motionären, herr Sjö Dahl, bl. a. följande: "När man på sin tid kom fram till att icke-landstingsstäderna skulle få lägre bidrag än landstingen, berodde det på att man trodde, att dessa städer skulle ordna folktandvården mer självständigt och efter andra och friare regler än landstingen, och därför fingo de klara en hel del saker på egen hand även ekonomiskt. Sedan visade det sig — det ha folktandvårdssakkunniga bestyrkt — att medicinalstyrelsen, då den fastställt reglementen för dessa städer, helt enkelt åberopat kunskörelsen om statsbidrag till folktandvård och förklarar, att den skall vara tillämplig även för dessa städer.

Folktandvårdssakkunniga ha inte velat föreslå särbestämmelser för folktandvården inom berörda städer. Tandvården borde enligt deras mening tillgodoses efter samma linjer som beträffande landstingsområden, och anledning saknades att i ekonomiskt hänseende giva dessa städer en sämre ställning. Detta har inte mig veterligt bestritts i de remissyttranden, som ha kommit in.

Nu kan det kanske sägas, att dessa icke-landstingsstäder ha det ekonomiskt mycket bättre än en del landsting eller landstingen i genomsnitt. Jag vill då erinra om att 1948 utgjorde det genomsnittliga kommunala skattetrycket för städerna 10 kronor 10 öre och för landskommunerna 10 kronor 4 öre — där är landstingsskatten inberäknad — men de fyra städer, som då hade folktandvård och erhöilo statsbidrag, nämligen Göteborg, Malmö, Hälsingborg och Gävle, hade ett varierande skattetryck från 9 kronor till 11 kronor 10 öre. Medeltalet för dessa fyra städer låg således ungefär på motsvarande höjd som för landstingen. Därför kan icke den större ekonomiska bärigheten hos de städer, som icke tillhöra landsting, anföras som förevändning för att man skall ha andra grunder för statsbidraget till icke-landstingsstäderna än till landstingen."

Såsom framgår av ovanstående översikt, har det bl. a. framhållits, att differensen i fråga om statsbidragen kunde motiveras med det förhållandet, att städerna utanför landsting vid folktandvårdens ordnande kunde medgivas större frihet och därigenom bättre anpassa organisationen efter lokala förhållanden etc. Som bekant har denna ursprungliga tanke icke på något sätt förverkligats. Fristäderna äro nu lika hårt bundna vid de statliga författningarna som folktandvårdens övriga huvudmän. Under dessa förutsättningar ha fristäderna icke heller möjlighet att vare sig bedriva eller ordna folktandvård ekonomiskt mera fördelaktigt än landstingen.

Vad först beträffar driftomkostnaderna, så kan till belysning härav

hänvisas till medicinalstyrelsens senaste i tryck föreliggande årsrapport (för 1954) rörande folktandvårdens verksamhet, ekonomi m. m. (i "Särtryck ur Allmän hälso- och sjukvård år 1954" av kungl. medicinalstyrelsen). Av ifrågavarande rapport (tab. 7 och 8) framgår, att fristädernas sammanlagda arbetstimmar för tandläkare år 1954 utgjorde 227 288 och totalutgifterna (utom för lokaler, städning, värme och lyse) 7 255 000 kr. (Stockholm är ej här medräknat, enär rapporten ej innehåller uppgifter från denna stad, såsom då icke hörande till folktandvårdsorganisationen). Per arbetstimme gör detta en totalkostnad å $(7\,255\,000 : 227\,288)$ ca 32 kr. För samtliga landsting äro under år 1954 motsvarande siffror: för arbetstimmarna 1 512 119 och för totalutgifterna 42 498 000 kr., d. v. s. en totalkostnad per arbetstimme $(42\,498\,000 : 1\,512\,119)$ å ca 28 kr. Vidare kan från samma tabeller bl. a. inhämtas, att huvudmännens egna kostnader (alltså med frånräknande av statsbidrag, årsavgifter, behandlingsavgifter och vissa övriga inkomster) uppgå för de landstingsfria städerna till 5 204 000 kr. och för landstingen till 18 453 000 kr. Slås dessa siffror ut per arbetstimme framgår, att fristädernas egna kostnader utgöra $(5\,204\,000 : 227\,288)$ ca 23 kr. och motsvarande för landstingen $(18\,453\,000 : 1\,512\,119)$ ca 12 kr.

Såsom ovan påpekats ingå i ovanstående totalkostnader ej särskilda kostnader för lokaler (hyror), städning, värme och lyse, då det ännu icke föreläggat några uppgifter härom för hela folktandvården. Man bör emellertid med visshet kunna utgå ifrån att nämnda kostnader relativt sett icke äro mindre i fristäderna än i landstingen.

Vad beträffar folktandvårdens ordnande eller anordnande, som det ibland uttryckes, så avses därmed nu närmast anskaffandet, inredningen och utrustningen av polikliniklokalerna, eftersom själva organisationen och riktlinjerna för folktandvården äro desamma som för landstingen. Kostnaderna för nämnda ordnande, d. v. s. startkostnaderna för folktandvården, kunna med stor säkerhet beräknas vara större i fristäderna än i landstingen, i synnerhet som icke heller något statligt utrustningsbidrag utgår till fristäderna.

Efter den utveckling som förevarit kan det sålunda knappast påvisas någon friare ställning för folktandvården i fristäderna jämförd med folktandvården i landstingen. Folktandvårdsförfattningarna äro i bägge fallen rättesnören att följa. Det kan ej heller visas, att fristäderna i denna situation kunna vare sig bedriva eller ordna folktandvård ekonomiskt mera fördelaktigt. Med hänsyn härtill föreligga inga bärande skäl för den högst olika fördelningen av statsbidragen mellan landstingen och fristäderna. En framställning från de senares sida om en revidering av hithörande bestämmelser måste alltså betraktas som ett berättigat krav på en jämnare

och rättvisare fördelning av kostnadsbördorna för folktandvårdens ordnande och bedrivande.

Under åberopande av vad ovan anförts föreslå vi,

att riksdagen måtte besluta en översyn av gällande bestämmelser för bidrag till folktandvård för åstadkommande av lika grunder för bidragsgivningen till landsting och städer utanför landsting.

Stockholm den 23 januari 1957

Eva Karlsson

Edith Liljedahl

Bengt Bengtsson

Jean Braconier

Einar Henningsson

Ture Königson

Karin Wetterström

Stina Wallerius
